

Maruszkai Judit

SZÓ, AMI SZÓ. MAGYAR – ANGOL TEMATIKUS SZÓLÁSTÁR

Budapest, Akadémiai Kiadó, 2012, 216 oldal

A szólások, idiómák megértése és helyes használata különös kihívást jelent bármilyen idegen nyelvet tanuló számára, s nincs ez másként a magyar nyelvvel birkózó külföldiek esetében sem. Mindjárt felmerülhet bennünk a kérdés, hogyan, illetve honnan is tanulhatja meg ezeket a nyelvtanuló. Az egyik válasz az, hogy figyelve az anyanyelvi beszélőket, környezete szóbeli és írott nyelvhasználatát, a másik lehetőség pedig, hogy tanára segítségével célzatosan a nyelvi órák anyagába beépítve. Gyakorló magyar mint idegen nyelv tanárként tudom, hogy a tankönyvi szövegek, egyrészt érthető módon, hiszen épp elég más fontosabb alapszót és -jelentést kell megtanítaniuk, nem nagyon bővelkednek szólásokban, átvitt jelentésekben. Ha visszagondolok a saját óráimra, leginkább az élő beszélgetések során van lehetőség arra, hogy a tanár a csoport nyelvi szintjéhez mérten kontrollálva, kiemelve és magyarázva tudatosan használjon a beszélgetés során spontán eszébe jutó, adott szituációkba remekül beleillő szólásokat, mondatokat. Ott van még természetesen tanár és tanuló számára az újság-, illetve az irodalmi nyelv, amelyek különösen jó terepei az idiómáknak, és – persze némi keresgélés, majd kipreparálás után – kiválóan használhatók a nyelvtanításban, illetve -tanulásban. Akár egyedül, akár tanári irányítással tanul a tanuló, minden esetben egyaránt elengedhetetlen, hogy találjon magyarázatot a szóhasználatra, a jelentésre és a szituációra, melyben az adott idióma felbukkant. Az eddig megjelent, magyar anyanyelvűeknek készített, teljességre törekvő, régi, ma már nem használatos kifejezéseket is tartalmazó szólás-, közmondásgyűjteményekben azonban egy külföldi nyelvtanuló minden bizonnyal elveszik. Mindezen problémák megoldására tanárnak és diáknak egyaránt kitűnő lehetőséget kínál mostantól Maruszkai Judit 2012-ben, az Akadémiai Kiadónál megjelent szólástára.

A *Szó, ami szó* (bár a címe és a borítója is nagyon hasonló, nem tévesztendő össze az egy évvel korábban szintén az Akadémiai Kiadónál megjelent *Egy szó mint száz* című magyar–angol tematikus szókincstárral!) valóban hiánypótló munka a magyar mint idegen nyelv tanításában, hiszen tanár és diák kezébe ad egy mindennapi nyelvhasználatra épülő (szlenges kifejezéseket is tartalmazó), magyarázatokkal, példákkal és angol nyelvű megfelelőekkel ellátott, válogatott, kifejezetten külföldieknek készített szólásgyűjteményt.

Mint ahogy a főcím, az alcímek is találóan szólások, melyek egy-egy nagyobb téma köré rendezik a gyűjtemény anyagát, mégpedig a szólásban szereplő kulcsszó alapján. Például az első fejezet *Kirázza a kisujjából* cím alatt olyan szólásokat tartalmaz, melyek kulcsszavai az emberi testtel, testrészekkel, szervekkel, a külső megjelenéssel foglalkoznak, ahogy ez kiderül a tartalomjegyzékből (megjegyzem, talán érdemes lett volna

nemcsak a tartalomjegyzékben szerepeltetni ezt a magyarázatot, hanem az egyes fejezetek kezdetén, a fejezetcímet adó szólás alatt is, hogy mindjárt kéznél, a használó előtt legyenek ezek a csoportosítási kategóriák, hisz önmagában egy szólásból még nem tudhatjuk egyértelműen, hogy milyen témakört képvisel). Még további nyolc tematikus csoport követi az elsőt, mint pl. használati tárgyak, állatok, természeti jelenségek, növények nevei, átvitt fogalmak, igék stb. Mivel ez egy szótár, természetesen meg kell felelnie a szótárakra jellemző rendezési elveknek, formai követelményeknek, hogy rendeltetészerűen, jól használható legyen. A szólások szótárba rendezése ábécérendet követő kulcsszavak alapján jól bevált módszer (l. pl. O. Nagy Gábor: *Magyar szólások és közmondások*). A kulcsszavak tematizálása azonban kétségkívül újfajta és érdekes csoportosítási elv (a Tinta Könyvkiadó újítása), ami a bizonyos szerzői szubjektivással és önkényességgel együtt (amire ilyen esetben azt hiszem, nincs is más megoldás), úgy vélem, működik, és mindenképpen lényegesen megkönnyíti például a tanár dolgát, ha szisztematikusan próbálja beépíteni az anyagba a szólások tanítását, hiszen így kapcsolhatók egy-egy egyébként is előkerülő témakörhöz. A keresést megkönnyítendő az összes szólást megtaláljuk a könyv végi, kulcsszavakat ábécérendben közlő *Mutatóban*. Mivel minden szólás – érthető módon – csak egyszer szerepel, így ha nem találjuk az egyik benne lévő szó alatt, érdemes megnézni a másik szerint, pl. a *vásárra viszi a bőrét* nem a *bőr*, hanem a *vásár* címszónál jelenik meg.

A szótár megadja a szólások magyar nyelvű magyarázatát egyszerű, közérthető formában és angol nyelvű megfelelőjét is, aminek biztos sok külföldi külön örül, mert így tanár nélkül, önállóan is remekül használhatja a válogatást. A szólások használatát egy-egy autentikus, élő nyelvi példamondat szemlélteti magyar nyelven. Így mutat egy szócikk pl. az állatokkal kapcsolatos kulcsszavak köréből:

LÉGY

két legyet üt egy csapásra

egy cselekedettel kettős célt ér el,
két dolgot intéz el egyszerre

kill two birds with one stone

accomplish two things with one action;
do two things at once

Két legyet ütöttem egy csapásra, mert ezzel a mobillal nemcsak telefonálni, hanem fényképezni is lehet.

A könyvet az teszi igazán tankönyvvé, hogy a szótárrészt a tematikus egységek után bőséges és változatos feladatsorok követik, amelyek szókincstanulási módszereket és feladattípusokat alkalmazva jól begyakoroltatják az adott rész szólásait és használatukat. Például szólásokat kell párosítani szituációkkal, ki kell választani a helyes magyarázatot, van mondatalkotási gyakorlat, hiányzó kulcsszavak, ragok megtalálása, komplex szövegértési, szövegalkotási feladat különböző fajtájú, érdekfeszítő szövegekkel, melyek önmagukban és több szempontból is jól használhatók a nyelvtanításban. Az utolsó fejezetben aztán a szerző valóban *bedobja a mélyvízbe* a tanulót (ahogy a fejezetcím is jelzi), és a kötet teljes anyagára épülő, a korábbiakhoz hasonló típusú összefoglaló feladatokat kínál, amelyekkel kiválóan felmérheti ki-ki magának, hogy mennyire saját-

tította el a különböző szólásokat. A feladatok az utolsó, csoportos szerepjátékot kivéve egyedül is elvégezhetők, hiszen a könyv végén megtalálhatók a megoldások.

A szótár azoknak a magyart mint idegen nyelvet tanulóknak készült szókincsük bővítésére, akik már megtanulták a magyar nyelv alapjait, és megközelítőleg B2-es, azaz középszinten állnak. Ugyanakkor sok szólás már alacsonyabb nyelvi szinten is érthető, könnyen használható, ezért ezeket külön B1-es jelölés jelzi, csakúgy, mint a C1 szintre ajánlott idiómákat (itt persze néha nehezen eldönthető, egyéntől, saját anyanyelvtől, kultúrától és háttértudástól is függ, hogy vajon pl. a *vért izzad* (C1) vagy a *vérbé fojt* (B2) kifejezés érthető-e könnyebben). A szerző következetesen figyelembe veszi a feladatoknál is ezt a szintezést, ami megintcsak jelentős segítség a felhasználó tanárok számára is.

Bár a könyv elsősorban a külföldi nyelvtanulót, illetve a másod- vagy harmadgenerációs, magyar származású diákokat és a külföldön működő hétvégi magyar iskolákat célozza meg, mellettük – különösen az összefoglaló feladatokat – mindenképpen ajánlanám magyar gyerekeknek (iskolai vagy otthoni használatra is), sőt felnőtteknek egyaránt. Ezek az élvezetes, játékos nyelvi feladatok biztos, hogy nemcsak jó szórakozást nyújtanak, hanem hasznosak is mindazoknak, akik szeretnék színesíteni nyelvhasználatukat, feleleveníteni az elfeledett, általuk ritkán használt szólásokat, vagy netán eddig még nem hallott, ám remekül működő kifejezéseket akarnak tanulni. Jó böngésző, vagy akár folyamatos olvasásra is ajánlható, érdekes olvasmány azok számára, akiknek a magyar nyelvi kifejezésvilág eme érdekességei, furcsaságai *felcsigázzák az érdeklődésüket*, legyen az külföldi vagy magyar anyanyelvű nyelvhasználó.

Makra Hajnalka